

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(протокол № 5 від 22 березня 2018 року)

Голова приймальної комісії

ректор

 Н.В. Скотна

ПРОГРАМА

фахового випробування для вступників, які у 2018 році вступають
на навчання до Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка для здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю *025 Музичне мистецтво*

ІСТОРІЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма нормативної навчальної дисципліни “Історія музичного мистецтва” складена для підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти з метою здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 02 “Культура і мистецтво” спеціальність 025 “Музичне мистецтво”.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є засадничі положення теоретичного й історичного музикознавства, динамічні процеси розвитку музичного мистецтва. Навчальна дисципліна узагальнює та систематизує уявлення про сутність музики як виду мистецтва, її різновиди, загальні й особливі функції музичного мистецтва, сутність різних його явищ, історію та закономірності розвитку музичного мистецтва в різні історичні періоди, творчість композиторів різних національних шкіл і напрямів.

Мета викладання навчальної дисципліни “Історія музичного мистецтва” – розкрити закономірності розвитку музичного мистецтва у світовому та національному культурному просторі, його артефактів, значущість у сучасному соціокультурному просторі.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Історія музичного мистецтва” є:

- розширення знань про розвиток західноєвропейської й української музичної культури;
- критичне осмислення процесу розвитку музичного мистецтва в різні історичні епохи;
- формування здатності виявляти та порівнювати особливості різних виконавських стилів;
- розкрити специфіку дослідження явищ музичного мистецтва.

Тема 1. Музика як вид мистецтва

Музика в системі культури. Музика як форма суспільної свідомості. Теорії походження музики. Часова й інтонаційна природа музики. Різновиди музики. Одноголоса та багатоголоса музика. Музичні інструменти. Класифікація музичних жанрів. Функції музики в культурі суспільства та житті людини.

Тема 2. Музичне мистецтво Давнього світу

Музичне мистецтво античності. Синкретизм музики та інших видів мистецтва. Музика в поетичних жанрах та класичних трагедіях (Есхіл, Софокл, Еврипід). Музичні інструменти та лади. Музично-теоретичні погляди античності (праці Платона, Аристотеля, Піфагора).

Музичне мистецтво Давнього Єгипту, Візантії, Риму.

Тема 3. Музичне мистецтво Середньовіччя та епохи Відродження

Музичне мистецтво раннього середньовіччя. Псалмодії, мелізматичний спів, гимни. Григоріанський хорал. Музично-теоретичні трактати, присвячені дослідженню музики (Боецій, Григорій Нисський, Августин, Фома Аквінський). Гвідо д'Ареццо. Трубадури, трувери, мінезингери. Розвиток багатоголосся. Школа Нотр-Дам: Леонін, Перотін. Ars nova у Франції. Гійом де Машо.

Музичне мистецтво епохи Відродження (І. Тінкторіс, Глареан, Дж. Царліно). Творчість Дж. Палестрини, Андреа та Джованні Габріелі. Меса, мотет, канон. Нідерландська поліфонічна школа. Гійом Дюфаї, Йоханнес Окегем, Якоб Обрехт, Жоскен Дебре. Інструментальна музика для лютні, органу.

Тема 4. Музична культура XVII – першої половини XVIII ст.

Опера-seria та опера-buffa. Опера-seria в Італії та Франції. Творчість А. Скарлатті, Ж. Б. Люллі, Г. Персела. Опера-buffa (Дж. Б. Перголезі). Інструментальна музика: розвиток ідеї програмності та тематизму. Італійська інструментальна музика. Творчість Дж. Фрескобальді, А. Кореллі, А. Вівальді, Д. Скарлатті.

Французька клавесинна музика. Німецька органна школа. Жанр кантати та ораторії в німецькій музиці.

Тема 5. Творчість Й. С. Баха та Г. Ф. Генделя

Загальна характеристика творчості Й. С. Баха. Твори духовної тематики. Символіка творчості Й. С. Баха. Вокально-інструментальні жанри, кантатно-ораторіальні твори. Органна творчість. Клавірні твори (ДТК).

Творча спадщина Г. Ф. Генделя. Монументально-героїчний стиль. Ораторіальна творчість: структура, драматургія, роль поліфонії та гармонії.

Тема 6. Музична культура класицизму (друга половина XVIII ст.)

Реформа оперного мистецтва (Х. В. Глюк): драматичний конфлікт і драматичний розвиток. Народження європейського симфонізму: Й. Гайдн, В. А. Моцарт, Л. Бетовен. Загальна характеристика творчості класиків, жанрове коло. Будова сонатно-симфонічного циклу, принципи симфонічної драматургії, оперні жанри.

Тема 7. Романтизм у музиці (XIX ст.)

Принципи музичного романтизму: авторська індивідуалізація. Домінування творів “малої” форми: Ф. Шопен, Р. Шуман, Ф. Шуберт. Розвиток симфонізму:

програмна симфонія (Г. Берліоз, Ф. Ліст). Оперне мистецтво: Італія (Дж. Россіні, В. Белліні, Г. Доніцетті) та Франція (Дж. Мейєрбер). Оперна реформа Р. Вагнера (“музична драма”). Еволюція італійської опери другої половини ХІХ ст. (Дж. Верді). Оперний веризм: П. Масканї, Р. Леонкавалло, Дж. Пуччіні. Пізній романтизм: Й. Брамс та А. Брукнер. “Fin de siècle” та постромантична музика: Г. Малер, Р. Штраус.

Тема 8. Музичні напрямки кінця ХІХ – ХХ ст.

Імпресіонізм (Г. Форе, К. Дебюссі, М. Равель). Експресіонізм: “нововіденська школа” (А. Шенберг, А. Берг, А. Веберн). Неокласицизм (Ф. Бузоні; П. Хіндеміт, К. Орф). Англійська музична школа (Б. Бріттен). Французька музика ХХ ст. (А. Онеггер, Ф. Пуленк, О. Мессіан, П. Булез). Музичний авангард: конкретна музика, серіалізм, алеаторика, пуантилізм, сонористика (К. Штокхаузен, Л. Беріо, П. Шеффер, К. Пендерезький).

Тема 9. Витоки українського музичного мистецтва

Ранні форми музичного мистецтва. Українська народна музика (первісні, розвинені типи, багатоголосся в народній співочій традиції). Українські народні календарно-обрядові пісні та думи. Народний інструментарій.

Тема 10. Музична культура ХVІІ – першої половини ХVІІІ ст.

Духовні та світські канти. Багатоголоса (партесна) церковна музика. “Грамадика музикальна” М. Дилецького. Стилєві особливості партесного концерту. Музика у шкільному театрі. Особливості розвитку музичної освіти.

Тема 11. “Золота доба” української музики

Творчість Д. Бортнянського (духовна музика, оперна творчість, інструментальна музика), М. Березовського (духовна музика, опера “Демофонт”, Соната для скрипки і чембало), А. Веделя (духовна музика). Стилєві особливості класичного хорового концерту, музично-образний зміст.

Тема 12. Романтизм як загальноєвропейський напрямок у музичному мистецтві України ХІХ ст. – початку ХХ ст.

Формування ідеї національного відродження в українській музичній культурі перших десятиліть ХІХ ст. Поява нових осередків музичного виконавства й освіти в Україні: причини та наслідки.

Пісня-романс як один з головних жанрів романтичної музики в українському музичному мистецтві. Характерні емоційно-образні, стилістичні риси пісень-романсів.

Зародження жанру національної опери в творчості І. Котляревського та Г. Квітки-Основ’яненки. “Наталка Полтавка” І. Котляревського – перша українська національна опера. Музичні редакції опери А. Єдлічки, О. Марковича, М. Васильєва, М. Лисенка.

Становлення національної симфонії та інструментальної музики.

Тема 13. Микола Лисенко – творець української національної моделі романтичного стилю

Творча діяльність М. Лисенка в контексті становлення національної композиторської школи та української класичної музики. “Музика до “Кобзаря”. Оперна творчість М. Лисенка. Фольклористична діяльність. Педагогічна практика.

Традиції М. Лисенка в творчості його послідовників – М. Аркаса, В. Сокальського, К. Стеценка, Я. Степового, М. Леонтовича. Хорова творчість М. Леонтовича (церковна, світська – оригінальна й опрацювання українських народних пісень). Українська церковна музика 20–30-х рр. ХХ ст. Творчість К. Стеценка, О. Кошиця, Я. Яциневича.

Тема 14. Творчість композиторів “перемишльської школи” та їх послідовників

Михайло Вербицький – засновник “перемишльської школи”, автор музики до національного гімну “Ще не вмерла Україна”. Національна та соціальна проблематика солоспівів. Музично-стильові особливості композиторського письма в оркестрових увертюрах. Вираження характерних тенденцій розвитку музичного мистецтва 40–60-х рр. ХІХ ст. в театральній музиці (співограх) М. Вербицького. Продовження і розвиток традицій Д. Бортнянського у церковній музиці М. Вербицького. Формування світської хорової музики у творчості митця. “Заповіт” М. Вербицького.

Творчість епігонів М. Вербицького – І. Лаврівського, П. Бажанського, В. Матюка, Й. Кишакевича. Опера А. Вахнянина “Купало”. Солоспіви та хорова музика А. Вахнянина. Творча спадщина О. Нижанківського. Слов’янські фольклорні джерела та художньо-образні ідеї у вокальній, інструментальній та хоровій музиці О. Нижанківського. Мистецька спадщина Д. Січинського: хори, солоспіви, фортепіанні мініатюри. Опера “Роксоляна”.

Тема 15. Творчість С. Людкевича, Л. Ревуцького, Б. Лятошинського.

Значення фольклористичної діяльності С. Людкевича. Характерні особливості вокальної музики композитора. Образність ідей в інструментальній творчості митця. Кантата-симфонія “Кавказ”.

Л. Ревуцький та Б. Лятошинський – класики української композиторської школи. Жанрові, стильові особливості, тематика творчості. Симфонічні, оперні, фортепіанні, камерно-інструментальні, вокально-хорові твори Б. Лятошинського. Композиторський стиль Л. Ревуцького (на прикладі Симфонії № 2, Концерту № 2 F-dur).

Тема 16. Музична культура України другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Загальні тенденції розвитку музичного мистецтва в 50-ті- 60-ті роки ХХ ст.

В. Сильвестров, Л. Колодуб, М. Скорик, Г. Ляшенко, Є. Станкович, І. Карабиць – композитори-класики новітньої української музики: образний зміст творів, особливості музичної мови. Неофольклоризм як музичне явище.

М. Колесса – композитор, диригент, педагог. Модернізм в інструментальній та оркестровій музиці М. Колесси. Оркестрово-хоровий цикл “Лемківське весілля”. Хорова музика та солоспіви.

Музичне мистецтво України 70-х – 90-х років. Символізм образів у художній творчості О. Щетинського: “Хрещення, спокуса і молитва Господа нашого Ісуса Христа”, “Пісня сходження”, “A prima vista”.

Інструментальна музика І. Карабиця. Хоровий концерт “Сад божественних пісень”.

Творчі здобутки О. Киви. Третя камерна кантата. Художня творчість в жанрі кіно-музики.

Симфонічна та камерна музика В. Зубицького. Кантата-симфонія “Чумацький шлях”.

Творчість І. Щербакова. Дитяча опера «Пастка для відьми». Камерно-інструментальна та оркестрова музика. “Православний хоровий концерт”.

Пісенна творчість І. Кириліної. Модерне світовідчуття в камерних інструментальних творах.

Інтонації обрядового фольклору та біблійні образи в творчості Г. Гаврилець Музично-сценічне дійство “Золотий камінь посіємо”. Композиція “Хай святиться Отче імення...”.

Авангардні ліричні рефлексії крізь призму «раціо» в творчості Ю. Ланюка.

Філософія та вічні поняття духовності в музиці О. Козаренка. Ораторія “Страсті Господа Нашого, Ісуса Христа”.

Тема 17. Традиції та новації в творчості В. Губаренка та В. Сильвестрова

Оперна творчість В. Губаренка: “Загибель ескадри”. Різноманітна музична репрезентація поезії Т. Шевченка. Найвагоміші здобутки композитора в оркестровому та камерно-вокальному жанрах. Інструментальна музика.

Експерименти композитора-модерніста В. Сильвестрова. Філософські категорії сьогоденного буття в галузі симфонічної й інструментальної музики. Нове бачення вікових традицій української духовної та народної культури. Композиції на вірші Т. Шевченка.

Тема 18. Синтез “старого та нового” в музичних творах М. Скорика та Л. Дичко

Інструментальна та оркестрова музика М. Скорика в контексті “нової фольклорної хвилі” та класичних традицій. Вокально-хорові твори. Кантата “Весна”. Псалом 50.

Музично-сценічні “експерименти” Л. Дичко в балетному музичному мистецтві. Образно-змістовні лінії у вокально-хоровій творчості. Класичні традиції в модерній стилістиці камерно-вокальних творів – солоспівів. Визначні здобутки в кантатно-ораторіальному жанрі в контексті перевтілення української духовної музики, фольклорної традиції.

Тема 19. Креативність музичного мислення Є. Станковича та В. Камінського

Естетика музики Є. Станковича для музичного театру та кінофільмів. Фольк-опера “Коли цвіте папороть”. Різновиди жанру симфонії: драматизм та звукообразні ефекти. Камерна симфонія № 3. Архаїзм та сучасність в інструментальній музиці, солоспівах.

Авангардні тенденції та неоромантична стилістика В. Камінського в камерному жанрі. Фольклорна стихія й експериментування в інструментальній та оркестровій музиці. Літературні образи в хоровій музиці, кантатно-симфонічному жанрі та ораторіях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Античная музыкальная эстетика / [ред. В. Шестаков]. М. : Музгиз, 1960. 304 с.
2. Аристотель. Политика: Сочинения: в 4-х т. / пер. С. Жебелева. М. : Мысль, 1983. Т. 4. С. 375–644.
3. Архимович Л. Нариси з історії української музики: в 2-х т. / [ред. Л. Архимович, Т. Каришева, Т. Шеффер, О. Шреєр-Ткаченко]. К. : Музична Україна, 1964. Ч. 1. 309 с.
4. Архимович Л. Українська класична опера: монографія. К. : Держ. вид-во образотворчого мистецтва та музичної літератури, 1957. 310 с.
5. Асафьев Б. Речевая интонация. М. –Л. : Музыка, 1965. 136 с.
6. Асафьев Б. Музыкальная форма как процесс. Л. : Музыка, 1971. 376 с.
7. Белза І. Б. М. Лятошинський. К. : Мистецтво, 1947. 62 с.
8. Бонфельд М. Музыка: язык или речь? *Музыкальная коммуникация: сб. научных трудов. Серия: Проблемы музыкознания.* СПб, 1996. Вып. 8. С. 15–39.
9. Бонфельд М. Музыка как речь и как мышление : Опыт системного исследования музыкального искусства : автореф. дисс. на соискание уч. ст. докт. иск. : 17.00.02. М., 1993. 40 с.
10. Борис Николаевич Лятошинский : сб. статей / [сост. М. Копица]. К., 1987. 184 с.
11. Брянцева В. Жан Филипп Рамо и французский музыкальный театр. М. : Музыка, 1981. 303 с.
12. Булат Т. Микола Лисенко. К. : Музична Україна, 1973. 105 с.
13. Бялик М. Л. Ревуцький: Риси творчості. К. : Музична Україна, 1973. 200 с.
14. Всеобщая история музыки / [авт.-сост. А. Минакова, С. Минаков]. М.: Эксмо, 2009. 568 с.
15. Герасимова-Персидська Н. Хоровий концерт на Україні в XVII–XVIII ст. : монографія. К. : Музична Україна, 1978. 180 с.
16. Грінченко М. Історія української музики : монографія / [під ред. І. Соневицького]. Нью-Йорк : Український музичний інститут, 1961. Вид. 2-е. 192 с.
17. Горбачева Е. Популярная история музыки/ М. : Вече, 2002. 512 с.
18. Гордійчук М. Микола Леонтович. К. : Музична Україна, 1974. 61 с.
19. Гордійчук М. Українська радянська симфонічна музика. – К. : Муз. Україна, 1969. 426 с.
20. Денисов Э. Современная музыка и проблемы композиторской техники. – М. : Советский композитор, 1986. 208 с.
21. Довженко В. Нариси з історії української радянської музики: в 2 ч. К. : Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1957. Ч. 1. 237 с.
22. Довженко В. Нариси з історії української радянської музики: в 2 ч. К. : Музична Україна, 1967. Ч. 2. 319 с.
23. Друскин М. Иоганн Себастьян Бах/ М. : Музыка, 1982. 383 с.
24. История зарубежной музыки : начало XX века – середина XX века : учебник для музыкальных вузов. СПб : Композитор, 2001. Вып. 6. 625 с.
25. История мировой музыки. Жанры. Стили. Направления / [авт.-сост. А. Минакова, С. Минаков]. М. : Эксмо, 2010. 564 с.
26. Історія української дожовтневої музики : навч. посібник / [заг. ред. та упор. О. Шреєр-Ткаченко]. К. : Музична Україна, 1969. 558 с.
27. Історія української музики: в 6 т. / [відпов. ред. М. Гордійчук]. К. : Наукова думка, 1989. Т. 1. : Від найдавніших часів до середини XIX ст. 448 с.

28. Історія української музики: в 6 т. / [ред. колегія Т. Булат та ін.]. К. : Наукова думка, 1989. Т. 2. : Друга половина ХІХ ст. 464 с.
29. Історія української музики: в 6 т. / [ред. колегія М. Загайкевич, А. Калениченко, Н. Семененко]. К. : Наукова думка, 1990. Т. 3. : Кінець ХІХ - початок ХХ ст. 424 с.
30. Історія української музики: в 6 т. / [ред. колегія Л. Пархоменко, О. Литвинова, Б. Фільц]. К. : Наукова думка, 1992. Т. 4. : 1917 – 1941. 616 с.
31. Короткой С. История современной музыки (курс лекций). – К. : Продюсерский центр «Lav-studio» ТОО ЦУИ “Кий”, 1996. 291 с.
32. Кияновська Л. Мирослав Скорик: творчість мистця у дзеркалі епохи : монографія. Львів : Сполом, 1998. 216 с.
33. Кияновська Л. Син сторіччя Микола Колесса : монографія. Львів : Вид-во НТШ, 2003. 378 с.
34. Кияновська Л. Сильова еволюція галицької музичної культури ХІХ–ХХ ст. Тернопіль : Астон, 2000. 339 с.
35. Кияновська Л. Українська музична культура : навчальний посібник. Львів : Сполом, 1999. 144 с.
36. Когоутек Ц. Техника композиции в музыке ХХ века/ М. : Музыка, 1976. 184 с.
37. Козаренко О. Українська національна музична мова: генеза та сучасні тенденції розвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. мист. : 17.00.03. К., 2001. 36 с.
38. Колесса Ф. Музикознавчі праці / [ред. Л. Ревуцький, М. Гордійчук, О. Дей]. К. : Наукова думка, 1970. 592 с.
39. Конен В. История зарубежной музыки. С 1789 года до середины ХІХ века. М. : Музыка, 1981. Изд. 5-е. 534 с.
40. Конен В. Клаудио Монтеверди. М. : Советский композитор, 1971. 324 с.
41. Конен В. Пёрселл и опера. М. : Музыка, 1978. 262 с.
42. Конен В. Третий пласт. Новые массовые жанры в музыке ХХ века. М. : Музыка, 1994. 160 с.
43. Корній Л. Історія української музики (від найдавніших часів до середини ХVІІІ ст.). Київ–Харків–Нью-Йорк, 1996. Ч. 1. 314 с.
44. Корній Л. Історія української музики. Друга половина ХVІІІ ст. К.–Х. : Вид-во М. П. Коць, 1998. Ч. 2. 387 с.
45. Корній Л. Історія української музики. Кінець ХІХ – початок ХХ ст. Київ–Нью-Йорк : Видавництво М. П. Коць, 2001. Ч. 3. 480 с.
46. Лисько З. Піонери музичного мистецтва в Галичині. Львів–Нью-Йорк, 1994. 144 с.
47. Ливанова Т. История западноевропейской музыки до 1789 года: учебник : в 2 т. ХVІІІ век. М. : Музыка, 1983. Т. 1. 696 с.
48. Лісецький С. Лев Миколайович Ревуцький. К. : Наукова думка, 1989. 184 с.
49. Лосев А. Эстетика Возрождения. М. : Мысль, 1982. 623 с.
50. Мазель Л. Строеие музыкальных произведений. М. : Музыка, 1960. 164 с.
51. Медушевский В. Двойственность музыкальной формы и восприятие музыки *Восприятие музыки: сб. статей.* М. : Музыка, 1980. С. 178–195.
52. Медушевский В. Музыкальная наука: Какой ей быть сегодня? *Советская музыка.* М., 1988. № 11. С. 84.
53. Михайлов М. Стиль в музыке. Л. : Музыка, 1981. 262 с.
54. Музыкальная эстетика западноевропейского средневековья и Возрождения / [сост. текстов В. Шестаков]. М. : Музыка, 1966. 320 с.

55. Муха А. Композитори України та української діаспори. К. : Музична Україна, 2004. 352 с.
56. Назайкинский Е. Логика музыкальной композиции. М. : Музыка, 1982. 319 с.
57. Никеева И., Фаттахова Л. История музыки: учебное пособие (для студентов немзыкальных специальностей факультета культуры и искусств. Омск : Омский гос. ун-т, 2004. 84 с.
58. Носина В. Символика музыки Баха И. С. М. : Классика XXI, 2006. 56 с.
59. Онеггер А. О музыкальном искусстве / [пер. с фр., коммент. В. Александровой, В. Быкова]. Л. : Музыка, 1979. 264 с.
60. Пархоменко Л. Кирило Григорович Стеценко. К. : Музична Україна, 1973. 265 с.
61. Петрусева Н. Пьер Булез. Эстетика и техника музыкальной композиции. Москва – Пермь : «Реал», 2002. 352 с.
62. Скребков С. Художественные принципы музыкальных стилей. М. : Музыка, 1973. 446 с.
63. Скребкова-Филатова М. Фактура в музыке. М. : Музыка, 1985. 285 с.
64. Скорик М. Структура і виражальна природа акордики в музиці ХХ століття. К. : Музична Україна, 1983. 160 с.
65. Форкель И. О жизни, искусстве и произведениях Иоганна Себастьяна Баха. М. : Музыка, 1987. 144 с.
66. Холопова В. Фактура. М. : Музыка, 1979. 87 с.
67. Холопов Ю. Новые парадигмы музыкальной эстетики ХХ века. *Эстетика на переломе культурных традиций*. М. : ИФ РАН, 2002. С. 132–147.
68. Цалай-Якименко О. Київська школа музики ХVІІ ст. : монографія. Київ–Львів–Полтава, 2002. 512 с.
69. Швейцер А. Иоганн Себастьян Бах. М. : Классика-XXI, 2002. 304 с.
70. Шип С. Музична форма : від звуку до стилю. К. : Заповіт, 1998. 368 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Оцінювання знань на вступному випробуванні проводиться за 4-бальною шкалою (від 2 до 5 балів):

Кількість балів	Вимоги
2	Вступник володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його уривчастими реченнями, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні; володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину матеріалу.
3	Вступник володіє матеріалом на рівні, вищому за початковий, здатний за допомогою викладача логічно відтворити значну його частину, може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки, виправляти допущені помилки.
4	Вступник демонструє вміння зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію, аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки, виправляти допущені помилки; вільно (самостійно) володіє матеріалом.
5	Вступник виявляє творчі здібності, оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; орієнтується в джерелах інформації та використовує їх відповідно до цілей; вільно висловлює власні думки; володіє джерелами інформації і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань; вміло використовує набуті знання.

Голова предметної комісії

Бермес І. Л.